Št. 3[illegible] V Trstu, v sredo 16. avgusta 1882. Tečaj VII.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edinosti je moč«.

»EDINOST« izhaja 2 krat na teden vsako **sredo** in **saboto** o poludne. Cena za vse leto je **6** gld., za polu leta **3** gld., za četrt leta **1** gld. **50** kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravništvu in v trafikah v **Trstu** po **5** kr., v **Gorici** in v **Aljdovščini** po **6** kr. — *Naročnine*, reklamacije in inserate prejema **Opravništvo »via Zonta 5«.**

Vsi *dopisi* se pošiljajo **Uredništvu »via S. Lazzaro«** Tip. Huala; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — *Inserati* (razne vrste naznanila in poslanice) se zaračunijo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Česa je treba tržaškim Slovencem?

Trsta položaj smo načrtali v mnogih člankih, kateri so našli odmev tudi v dunajskih listih, tako sicer, da je »Tribüne« vladi naravnost priporočala naše nasvete gledé zboljšanja tukajšnjih političnih odnošajev, češ, da smo mi položaj tako narisali, kakoršen je v istini. — Z veseljem konštatiramo to; vendar pa smo prepričani, da to še ni zadosti, temuč da je treba baš zdaj kovati železo, da je treba ganiti se, ker vlada sama ob sebi ne stori ničesa, ako bi imela tudi dobro voljo, ako se narod sam ne poganja za svoje pravice. — Društvo »Edinost« je uže poslalo ministerstvu in državnemu zboru dve obširni spomenici, v katerih so naglašane vse pravice in potrebe Slovanov v Primorji, ta spomenica pride skoro gotovo še to jesen v razpravo v državnem zboru, za to bi saj imeli *skrbeti slovenski državni poslanci.*

Toda tudi to še ni zadosti. Mi moramo temveč precej začeti direktno terjati, da se uvede v Trstu tako pri mestnem uradu, kakor tudi v vseh drugih uradih in pri vseh sodnijah slovenski jezik kot uradni jezik, saj je po postavi slovenski tudi deželni jezik. Mi smemo terjati, da *vse oblastnije v Trstu* naš jezik rabijo v občenju sè slovenskimi strankami, prav tako, kakor naj rabijo italijanskega z italijanskimi. — Protestovati pa moramo proti temu, da vse oblastnije rabijo laščino v poslovanju sè Slovenci. — Mi moramo torej vložiti prošnjo pri mestnem zboru, da magistrat občuje z okolico le v slovenskem jeziku, v katerem naj daje tudi vse razglase, zadevajoče okolico; drugo prošnjo, podpisano po Slovencih v mestu in okolici, na ministerstvo prava, naj ukaže sodnijam v Trstu, da sprejemajo slovenske vloge in jih tudi rešujejo v tem jeziku, in tretjo enako prošnjo na ministerstvo notranjih zadev, da ukaže političnim oblastnijam, naj poslujejo na enak način.

Najvažnejša prošnja pa bi bila na mestno starešinstvo zarad enega ali dveh otročjih vrtov za slovenske otroke in ene ali dveh ljudskih šol sè slovenskim učnim jezikom v mestu. V tej prošnji bo treba tudi terjati, da se italijanščina popolnoma odpravi iz ljudskih šol slovenske okolice, ker ljudske šole niso za učenje tujih jezikov, in sistema, katero so uvedli mestni očetje v okoliških šolah, bije v oči vsem pedagogičnim načelom, kakor so jih postavili prvi nemški in tudi italijanski šolniki. — Kar je torej dobro za Italijane, more biti tudi za Slovence dobro, ne pa narobe.

Da nam mestno starešinstvo vse to odbije, to je gotovo; a pritožimo se naprej, in če par sto slovenskih roditeljev zahteva v prošnji slovensko šolo, mora vlada uže po šolskej postavi to preskrbeti, to je, mestni zastop primorati, da Slovencem postane pravičen v tej zadevi.

V Brnu, glavnem mestu Moravske, se je godilo prav tako; Čehom mestni zastop ni hotel dovoliti čeških šol, a ministerstvo ga je k temu primoralo postavno. — Menimo, da tudi nam vlada tega ne odreče.

Ker ima vlada tukaj uže nemško šolo, naj bi ona ukazala, da se tudi v tej vladnej šoli ne uči samo slovenščina postransko, ampak naj postane slovenščina zraven nemščine tudi učni jezik, kakor je to na vadnici v Gorici, kder so paralelke, kajti boljše je, da se naši otroci naučé kaj nemščine, katera je saj osrednji vladni jezik in torej v Avstriji bolj potreben, nego pa talijanščina, ki se rabi samo tukaj v Trstu in nekaterih drugih primorskih mesticih. Talijanščine, kolikor jo je treba za promet, nauči se Slovenec igrajoč, ni treba torej v šoli delati propagande za laščino. -- Naj bi društvo »Edinost« prej ko mogoče priredilo vse te prošnje in naj se stvar zaporedoma razvije dalje. — Ne velja zdaj molčati, videti in vedeti moramo, ali je vlada res za to, da se tukaj ohrani slovanski element, ali pa nas hoče še pustiti v rokah magistrata, katerega namere so polaščevalne. — Kdor pa sam ne išče pravice, ta jo gotovo ne dobi, in prav zato se mora sam narod ozbiljno brigati za svoje narodne svetinje. — S podpisi dobro podprte prošnje morajo enkrat dovesti nas do kacega cilja.

Zatorej pa le urno na noge: prosimo, terjajmo to, kar nam gre po božjem in državnem zakonu.

Izvrsten odgovor nemško-nacijonalnim ščuvalcem mej kmeti.

Nek *nemški kmet* je v »Aussiger Landbote« poslal pismo, v katerem prav dobro biča nemško-narodne ščuvalce mej kmeti. To jako zanimljivo pismo se glasi tako-le: »Vi kričači, pokažite, s čim ste namazani! O »nemštvu« ne govorimo nič, to je nam, v resnici »Nemcem«, dognana in rešena stvar. Pokažite nam vendar enkrat drug svoj program! Kaj pa hočete? Dozdaj ste v politiki vedno konja za rep vprezali in si lepo svoje žepe polnili, za nas kmete pa niste nič storili. — Mi prašamo vas, vi blebetači: Kde je naša *volilna pravica*?

Nasproti mestom in trgovinskim zbornicam je nam volilna pravica strašno prikrajšana. Zakaj molčite o tej volilnej pravici? Dokler ste bili vi sami na krmilu, ni vam na um prišlo, da bi na nas bili mislili, zdaj, ko so vam veslo iz rok izvili, zdaj naj bi vam pomagali mi do vladarstva! Mi kmetje prav dobro vemo, da vi nemate *nobenega* programa. Ves vaš program je tak-le: »Mi moramo zopet sami v Avstriji vladati! Resnično, tega ne morete tako brez ovinkov reči; zato pa neprestano kričite: Nemštvo je v nevarnosti! Nemštvo se zatira! O ne, ljubi jezični doktorji in gründerji! Nemštvo prav nič ni v nevarnosti, le vaši žepi so v nevarnosti. Tako je to. — Mi kmetje prav dobro vemo, kde vas čevelj žuli. Kder nas čevelj žuli, za to se vi ne brigate. Mi kmetje radi verujemo, kako vas boli, da drug druzemu ne morete več križev na frak pripenjati, da mastnih služeb ne morete več mej saboj deliti. V to usodo se morate uže udati. Za nemštvo vam ni treba skrbi imeti. Naši predniki so nemštvo neoslabljeno ohranili i nam zapustili; mi tudi tako storimo in upamo, da to tudi zadenemo. Čehov, s katerimi nas vedno strašite, nič se ne bojimo. In zakaj bi se bali? Ali morda mi Nemci še le 10 let živimo na Češkem? Mi živimo tukaj uže 1000 let, in Čehi nas niso pojéli, in tako, ako Bog hoče, tudi še dalje ostane. Da mi Nemci na Češkem ne moremo sami vladati, to prav dobro vemo. Dve petini prebivalcev ne morete ukazovati trem petinam, to je še kmetu kakor solnce jasno. Ali skupaj ž njimi vladati, posvetovati se in ž njimi delati, kakor je nam pristojno, tega nam na Češkem noben človek ne bo mogel braniti. Taka razdelitev pa vam ni po volji, ker vi ste liberalni; ali vaša liberalnost ne sega za ped od vašega nósa. Resnično liberalni možje (dr. Kronawetter, Steudel, Heinrich, Walterskirchen i dr.) so vam trn v peti; ti oznanujejo enako pravico vsem, a to ni za vas. Vi hočete veliko pravic le za se; drugi pa dobivajo le toliko pravic, kolikor je vam ljubo. Taka razdelitev vam ugaja. Zdaj pa vam še nekaj povem. Ker s »zatiranim nemštvom« neče prav iti, ker ima ta nesramna laž uže zelo malo vernih duš, zato se sklicujete na dobrega cesarja Jožefa. Gotovo, cesar Jožef je bil prav nemški vladar; taki Nemci, kakor ste vi, slabo bi pri njem bili opravili. Cesar Jožef je bil, kakor znano, tudi zelo oster vladar. Ako bi ta vladar zdaj iz kapucinske rakve na Dunaji vstal in videl, kako se zlorabi njegova osoba zoper lastno njegovo obitelj in zoper njegovo državo, zlo bi se godilo vam kričačem. Menite li, da bi on mirno gledal? Nikakor ne! Takrat je spadala Avstrija k Nemčiji, zato se je tako vladalo, kakor je bilo potrebno na Nemškem; zdaj je Avstrija oprta sama na-se, Avstrija je zdaj Avstrija, zato vidi vsak otrok, da se zdaj ne more več vladati tako, kakor za cesarja Jo-

Podlistek.

Trst in okolica.

(Zgodovinske črtice, spisuje M. Skalovič.)

(Dalje.)

Tako so Tržačani 10 letni (1369—1379) beneški jarem srečno stresli. Mestno zastavo potem izročé ključarju oglejskega patrijarha, ter se hočejo popolnem njemu udati in letni davek plačevati, a predno pride patrijarh Markvard, uže pošljejo Benedke vojsko pod poveljništvom Filipa Barbariga, ki obkoli mesto, razdene predmestja, in užuga Trst, da se mu mora podati. Za malo časa traje to podložništvo, kajti Genoveži, ki so isto tako kot Benečani hoteli gospodovati na morju, pošljejo brodovje proti Benedkam. Nemudoma pozovejo Benečani svoje moči na dom, da se bolj branijo proti Genovežem, a tačas prijadra brodovje genoveško pod poveljstvom Gašparjem Spinola v Trst. Porabivši ugodno priliko planejo Tržačani na malo beneško posadko, ter jo z podestà—županom Donatom Fron prepodé in trdnjave beneške razrušijo (1381). V spomin te dogodbe se obhaja še dan denes v 27. dan junija: prikaz sv. Justa.

Genoveži, ki so, po sporočilu nekih pisateljev, po mestu strašno rogovilili, ter kot Atilovi divjaki razsajali, popolnem prepodé Benečane ter izročé na polu razorjeni Trst patrijarhu Markvardu, kateremu Tržačani zagotové dati vsako leto 100 čebrov vina in 100 mark srebra. Proti Genovežem pa pošljejo Benedke močno brodovje 50 vojnih ladij pod poveljništvom Vettor Pisanije, ki po istrskih mestih Pulju, Piranu, Kopru si zagotovi zopet zvestobo Benečanom, ter je, sprejemši sporočilo, da Genoveži so tam pri otoku Rabu z brodovjem, opustil nakano, Trst užugati in odjadral proti Dalmaciji. V onem strahu, da jih Benečani utegnejo zopet napasti, prosili in dobivali so Tržačani pomoč od patrijarhovih pokrajin Frijulskih, posebno iz Vidma. Takrat so bili v zvezi patrijarh oglejski z Genoveži, z ogrskim kraljem in padovanskimi gospodi proti Benedkam. Uže l. 1379 je zahteval ogerski kralj Trst zase, in zaradi tega zahtevanja niso mogli poslanci omenjenih vlad se poravnati in pomiriti, dasiprav so si bili dvakrat sešli k posvetovanju v Cittadelli. Naposled se stvar predloži razsodbi grofa Amedeja Savojskega, ki zbere poslance v Torinu, kder se v 3. dan avgusta 1381 mirovne pogodbe podpišejo. Benedke se odpovedó Trstu in okolici tržaškej, vsakej vrhovnej nadvladi, samo letno staro spoznanje v vinu in olju si še izgovoré. Določi se, da ima trgovstvo tudi Tržačanom biti prosto, in da se ponové predpravice tržaških trgovcev v Benedkah, in vsa posestva se Tržačanom vrnejo z gradovi Moko in Mokolán vred. Zdaj so Tržačani dosegli, po dolgih strahovitih bojih s kraljico jadransko, Benedkami, kar so davno želeli: zlato svobodo. Beneški lev je bil ukroten za malo časa, a popolnem potrt ni bil še, in Trst sam sebi prepuščen nikakor ne bi se bil mogel vzdržati, zatorej se ozira na desno in na levo, kde bi mogočnega zaveznika dobil, komu se v posebno varstvo izročil. Da bi kdo rekel: Benedkam, bili bi ga kamenali; patrijarhom oglejskim, katerih svetovna moč je propadala, tudi ne, ogrskemu kralju še manj, ker ni imel nikder tu posestva, torej sklenejo previdni in modri Tržačani, udati se uže takrat slovečim in mogočnim, bogatim vojvodom avstrijskim.

III.

Od izročenja Avstriji (1382) do razglašenja proste luke.

V vsej zgodovini tržaškega mesta ni važnišega dogodka, nego je izročenje Trsta in okolice Avstriji, s katero je sedaj uže 500 let združen. Le vsled tega pred jako previdnega in modrega dejanja Tržačanov se je kakor iz male klice mesto povzdignolo do sedanje veličine. Da ni Trst prišel pod Avstrijo, še zdaj bi po besedah Tržačana dr. Rossetti-ja »čumel v morskej bari, in vsa obrtnija in bogatstvo njegovo bi bili skromni vinogradi in nekaj morske soli, da se z njih ubogimi pridelki preživi štiri do pet tisoč prebivalcev«. (Meditazioni p. 208.) Preudarimo malo ta važni prehod in preobrat silno vplivajoč na daljni razvoj mesta in njegovega trgovstva.

Tržačani pošljejo svoje upravnike in pooblaščence, katerih imena se (saj dveh) slovansko glasé: *Adelm Petač* *), (de Petaz), *Anton Dominikov* (de Dominico) in *Nikolaj Pika* (de Picha), v Gradec na Štajersko k vojvodu avstrijskemu *Leopoldu III.*, da mu za stalno v nepreklicljivo vlast izročé Trst in okolico z vsemi pravicami. *V 30. dan septembra 1382* se v Gradcu priredi in podpiše spomenica,**) v katerej so navedeni razlogi, zakaj se mesto podá, na to pravice in dolžnosti novega gospodarja in

*) Da je Petáč (ital. Petaz, Petazzi, de Petachys) gotovo izvirno slovensko, dokaz je grb pozneje grofovske rodbine Petačev: velika péta, kajti ni *pet* denarjev, od kodar navadno izvajajo to ime (toraj Peták) nego v grbu je 7 znamenj žebljev velike péte. Talijani mrzé na to ime.

*) Spomenica izvirno latinska se poda vsa konec knjige.

žefa. Ako bi ta vladar zdaj živel, še vso drugačno vlado bi uvedel, da stori Avstrijo za svojo Avstrijo. — Mi nemški kmetje na Češkem smo dobri Nemci, in hočemo tudi na večne čase Nemci ostati; mi imamo pa tudi avstrijski čut; zato se veselimo, ako se Avstrija v notranjem krepi, ako so vsi narodi enakopravni; zato ne moremo želeti, da se v Avstriji cesarju Viljelmu v roke dela. Mi imamo našega cesarja, tega se trdno oklepamo. »Imenje in živenje za našega cesarja, imenje in živenje za domovino!« Tako, zdaj veste vi, kako mi nemški kmetje na Češkem mislimo.«

Tržaška razstava.

Hrvatski paviljon. Popis zunanjosti tega paviljona smo uže podali našim čitateljem, denes hočemo pa popisati to, kar se vse nahaja pred paviljonom in v paviljonu samem, opozoriti hočemo čitatelje na vse važnejše in lepše predmete, katere je bogata Hrvatska poslala na razstavo. — Pred paviljonom nahajamo les, kateri predstavlja največe bogastvo in predmet največe trgovine Hrvatske; tam so debla, dile, doge iz različnega lesa; posebno pozornost obračajo na se hlodi hrastovega, bukovega, jesenovega, brezovega čisto zdravega lesa, debeli od 100, 127 do 162 centimetrov, potem hrastova debla po 15 in več metrov dolga in do 2 metra debela, skoro na obeh straneh enaka, to vam je les, kakor zvon, potem doge vseh vrst iz raznega lesa, deske, bordonali itd. Mej razstavljali lesa se odlikujejo posebno gg. A. Tükori iz Dombovara, grof Bombelles iz Opeke, Marović i Sipuš iz Siska, mizarsko društvo v Zagrebu, pl. Miškič iz Kostanjice, Vidmar in Rogič iz Šentjurja. — Ko si ta les ogledaš, nahajaš se nehoté pred pokuševališčem sremskega vina; tam moreš dobiti kapljico vina, kakor si boljšega želeti ne moreš, posebno dobro je takozvano vino Schiller, rudeče, 6- do 8letno, po 80 soldov liter, to je vince plemenitega okusa in se v obče tako dopada, da ga vse hvali brez razločka narodnosti. Pokušali smo tudi po 40, 50 do 70letna črna vina, lastnina vinarskega društva v Iloku na Sremskem, to vam je božja kapljica, ognjena in dišeča, kakor rožica, in pri vsem tem še ni tako draga, če pomislimo, da velja ena botelja iloškega vina od leta *1811* samo 2 gold. — Moramo omeniti, da je iloško društvo razstavilo svoja vina tudi v Beču, Parizu in drugod po širokem svetu, in povsod je bilo odlikovano sè zlato svetinjo, v Parizu je dobilo celó veliko zlato svetinjo. Kdor torej pride na razstavo, naj ne pozabi obiskat pokuševališča pod hrvatskim paviljonom, pred katerim vihra 14 metrov dolga zastava in vabi uže sama ob sebi slovanski svet pod svojo senco. — Kako pač dobro dé Slovanu, ko vidi na tržaških morskih obalih vihrajoče slovenske zastave; — veselilo pa nas je še posebno to, da je odbor tudi pri vhodu in blizu pilzenskega paviljona postavil velike zastave v slovanskih barvah, ter tako vendar tudi priznal našo zastavo.

Ko vstopiš v paviljon, očara te mnogobojnost in okusna razvrstitev razstavljenega blaga. Pritličje je velika dvorana, katero v prvem stropu obdaja velika v najlepšem slogu napravljena galerija, visok strop je po straneh krit sè šipami; a odičen je ves s prekrasnimi preprogami in pregrinjali (tapeti), katere vse so razstavili narodni tkalci iz Rume in Komletice, vseh skup je teh preprog v raznih jako živih barvah nad 700, ker samo Ruma jih je razstavila nad 500, Komletica pa nad 200. Preproge so vse v znanem hrvatskem slogu in v živih barvah na roko tkane; jako lepe, iz dobrega blaga napravljene, torej tudi jako trdne in trajajo navadno za vse živenje. Delo iz Rume je bolj solidno in trdno a tudi draže, stane ena taka preproga od 30 do 60 gold., mej tem, ko so Komletčani uže bolj posnemali okus in zahtevo časa, oni so razstavili preproge v modernejšem okusu, pa po jako nizkej ceni, 10 do 40 gold.

Vidi se iz tega, da hrvatska domača obrtnija tudi napreduje. — Kakor rečeno, notranjost paviljona po takem odičenju, v tako mnogih barvah in potezah, zadobila je mnogo in napravlja na ogledovalce lep vtisek, ter daje vsej reči tudi nekoliko orijentalnega lica.

Ko se tako oziraš po dvorani, zapaziš najprej veliko osemoglato stelažo v sredini dvorane, na tej so razstavljena vina od vseh krajev obširnega kraljestva; tam je izvrstna vodica iz Bakra, katero je razstavil nek Andrijanić, potem razna bela vina risling od grofa Bombelles-a, nadalje nad 80 botelj vina Schillerja, belega, črnega od kneza Odescalchi-ja iz Iloka, mej temi vini so nekatera blizu stoletna in tako fine vrste, da se smejo meriti s francoskimi in renskimi vini in morda jih tudi prekosé; knez Odescalchi ima v Iloku nad 2000 oralov samih vinogradov, in tako velike kleti, da potrebuje samo za uredovanje kletij več uradnikov in izkušenih vinoznancev; on pošilja svoja vina na Francosko, v Anglijo in v razne severne kraje. — Mnoge podružnice hrvatskega gospodarskega društva so razstavile mnogo različnih vin in žganja, posebno omeniti moramo še zelenike iz Zagorskega okraja, katero vino je veliko fineje od najboljšega renskega rislinga, potem nam je omeniti sremske slivovice, ki je prav likèr, in ni onej, katero pri nas delajo, niti podobna. Tudi tropinovec smo pokusili, a to je pravi nektar proti našemu domačemu tropinovcu, Hrvatje pravijo temu tropinovcu »komavica«, in je ta »komavica« bolj podobna najfinejemu Chartreux, nego pa našemu tropinovcu, tako fin okus ima to žganje.

Omeniti nam je še vina in likerjev g. Pokorny-ja iz Zagreba, kateri je dobil nad 20 odlikovanj iz Evrope, Amerike in Avstralije, potem vina g. Arko-ta iz Zagreba, kateri rodom Slovenec, dospel je do velikega vinskega trgovca, ki dela po vsem širokem svetu, konečno pa moramo priznati, da je Hrvatska, kar se tiče vinarstva jako bogata, srečna, tudi napredujoča dežela; to mora reči vsak, kedor si reč količkaj opazuje.

Ko se tako po dvorani oziramo, zapazimo veliko polico, na katerej so razstavljeni jako lepi predmeti iz stekla; te lepe in primerno cene izdelke je razstavila tovarna stekla iz Osredka, na Kranjskej meji. O tej tovarni so naši čitatelji uže gotovo kaj slišali, ona dela mnogo v naše kraje in more konkurirati s prvimi tovarnami stekla.

Pohvalno moramo omeniti obrtnije kotlarske, katera posebno cvete v Varaždinu, v dvorani nahajaš po g. Petroči-ju iz Varaždina razstavljen aparat za distiliranje žganja in špirita; to je jako umetno in lepo izvršeno delo, vse iz bakra in stane primeroma prav malo, namreč 1000 gld., v Trstu bi bil tak aparat najmanj 300 gld. draži, blizo tega aparata razstavil je g. Josip Polanec, Slovenec, iz Varaždina tudi jako lepe žganjarske aparate, kotle in drugo orodje iz bakra, vse prav okusno, solidno in ceno.

Zanimiva je potem izložba različnega semena gospodarskega društva iz Zagreba, katero je uredil g. tajnik Kuralt, potem druga enaka zbirka višje šumarske šole v Križevcu, in izložba rudnikov hrvatske eskomptne banke v Zagrebu, v katerej nahajaš vse različne rude in statistične podatke, nadalje je razstavil parni mlin iz Oseka vse svoje izvrstne izdelke, Ivan Krajac iz Senja je izložil prav lepe in cene izdelke nožarstva, potem L. Hagenauer iz Zagreba razne skopce nove iznajdbe, potem automatični aparat za napajanje konj, razne mreže in drugo orodje za ribji lov, mej vsemi temi mnogimi objekti je gotovo dokaj zanimivega. — Omene vredna so tudi sodarska dela firme *A. Budicki* iz Zagreba, posebno se dopada okusno sestavljena garnitura sodov za vino, sodov je 6 in vsi so tako mej seboj vezani in v takej obliki napravljeni, da vsa ta garnitura ne jemlje več prostora, nego navadna omara; potem elegantna oblika, materijal, kakor zvon, vrhu tega še cena le gold. 120, to so faktorji, ki govoré za to, da more g. Budicki tukaj sè svojo posodo dobre posle napraviti. — Omena vredni so v pritličji še drugi mnogi izdelki, kakor n. pr. razstavljeni makaroni, izdelki iz voska, in še drugi mnogo zanimivi objekti; a prostora nam manjka za tako obširno popisovanje in zapustimo torej pritličje, ker preprijazno nas vabi galerija, katere nam doni na uho veličasten glas orgelj, saj to je le bolj prozaičen del razstave, po stopnicah gor, pa smo precej na galeriji, kder nas navdušuje leposlovje in umetnost.

(Dalje prihodnjič.)

---

pravice in dolžnosti novih podanikov. Navede se, da je mesto v prejšnjih letih silne stiske in bede prebilo, vedno menjevaje svoje gospodarje, da so avstrijski vojvodi uže pred imevali mnoge pravice nad Trstom in kot mogočni gospodje morejo vspešno jih hraniti, in da oglejski patrijarhi slovesno zadane besede se niso držali, in torej tudi Tržačanov ne vežejo več. Vojvoda Leopold se priznava kot pravi in naravni gospodar in knez Trsta in tržaške okolice, ter se zaveže, da bode vedno branil in varoval svoje novo posestvo, da Trst nikoli ne odda, nego naj vedno ostane avstrijsk, da se bo vladalo po mestnih obstoječih zakonih, katerih se ima od vojvode postavljeni kapitan držati, da kapitan (glavar) bode imel dva tovariša pravdnika, ki se bosta plačevala iz onih 4000 lir, katere se obveže mesto vsako leto vplačati, in da ne bodo se zahtevali večji davki, nego je bilo določeno, razen ko bi hotel vojvoda z dovoljenjem meščanov in *okoličanov* davke povikšati. Vojvoda pa, kot pravi in istiniti gospod in knez tržaški, ima pravico: 1. imenovati glavarja (kapitana) tržaškega, kogar se njemu zdi primerno, ki ima biti mesto prej od meščanov izbranega župana, in ostati ne le eno leto v službi, nego dokler ga vojvoda hoče imeti; 2. imenovati iztirjevalce glòb — navadnih kazni. — in zase prihraniti polovico, a drugo puščati mestnej blagajnici za plačo kapitanovo, zdravnikov, za popravo mestnih zidov, vrat, mostov in ulic; 3. mitnino tirjati od vsega po suhem in po morji v Trst prihajajočega blaga, razen ako je za izključljivo porabo meščanov; isto od ven iz mesta prodane in odposlane robe, razen od vina ribole; 4. vsako leto naj mesto pošlje najboljšega vina ribole sto čebrov; 5. da izročé mestna dva gradova: Moko (Muhov grad) in Mokolán (pri Kontovelu), in da poveljnika istih gradov prisežeta zvestobo mestnemu glavarju.

(Dalje prihodnjič.)

Politični pregled.

Notranje dežele.

12. t. m. je bilo tri leta, kar je *Taaffejevo ministerstvo* na krmilu. Časniki tedaj na rešeto devajo njegova dela, ter jih sodijo vsak z svojega stališča. Ustavoverskej stranki se pozna malodušnost, ona priznava, da ni mislila, da ni verovala, da bi se to ministerstvo bilo moglo toliko časa vzdržati, tudi mu ne prorokuje naglega padca, le upanje izreka na boljšo dobo, a do tega je daleč, in vsak dan dalje, ker stranka, ki v sebi nejedina vedno bolj razpada, ne more upa gojiti na bodočnost. — Mi Slovenci smo zaupno pozdravili to ministerstvo, naši poslanci so mu bili zdatna podpora; vendar smo se prevarili v marsičem, nadejali smo se več, nego smo dosegli, in dosegli smo res ubogo malo, na Primorskem še nič ne; in vendar nismo zgubili še upanja in zaupanja, ker vidimo težave, katere more le čas in krepka volja odpraviti. Nismo zgubili nade v bodočnost, ker vidimo, da staro zidovje na kup leti i da se temelj dela novemu močnejemu in trdnejemu. Boljše bo, ko v Avstriji ne bode več zatiranih narodov, ko bodo vsi državljani uživali enake pravice in tekmovali v blagonosnem delu za občno blagostanje. V to imamo trdno vero.

Cesarjevo pismo odvezuje *barona Dahlen* iz zdravstvenih ozirov od poveljništva v Bosni in Hrcegovini. Na njegovo mesto je imenovan erdeljski vojaški poveljnik Appel.

Dalmatinski deželni zbor letos ne bo sklican, ker razmere v Boki še niso vrejene in se v Hrcegovini z nova prikazujejo vstaši. To so ljudje, ki so bili prognani v Črnogoro, pa so se od tam zopet vrnoli, ker jim Črnagora ne daje več živeža.

Gališki deželni zbor se odpre 4. septembra. V njem pride v obravnavo mnogo političnih, administrativnih in gospodarskih predlog, katere je dovršil deželni odbor.

Mej ogrsko in hrvatsko vlado je vstal prepir zarad proračuna za vojaško granico za leto 1883, ogrska zahteva zdatno svoto za skupne zadeve, ban pa se za to poteza, da se vsi dohodki porabijo za avtonomne namene.

Župana mesta Banjaluke, po veri mohamedana, je zabodel 6. t. m. nek fanatičen Turek; misli se v obče, da zarad tega, ker je bil župan velik prijatelj Avstriji, in je zadnje dni bil odlikovan z avstrijskim redom.

Vnanje dežele.

Srbski kralj je prišel zadnji petek na Dunaj. Sprejel je mej drugimi tudi našega ministra notranjih zadev, s katerim se je celo uro razgovarjal. Pozdravil ga je cesarjevič Rudolf, kateremu se je za pozdrav v Šönbrunu zahvalil.

Na Srbskem je postalo nekako neprijetno, politične mreže so *zajele* zadnje čase Srbijo tako, da caplja kakor ujeta riba, če tudi — ali mogoče boljše, ker je kneževina vzrastla do kraljevine; tam doli zdaj prevladuje nemška politika i Nemci se kličejo v deželo, na sorodnje brate pa se zaničljivo gleda. To je obžalovanja vredno, i če se pravo spoznanje ne vrne o pravem času, lahko se porodí zlo in gorjé, česar nas Bog varuj!

Angleški kancelar *Gladstone*, akoprav v zadevi Egipta dela prav čudno politiko, postopa nasproti Ircem pravično in usmiljeno. Te dni je sprejela tudi zbornica lordov postvo, po katerej irski najemniki dobé veliko polajšanje pri plačevanju dolžne najemščine.

Mej angleško in turško vlado je sklenena pogodba gledé skupnega vojevanja v Egiptu; strategično vodstvo bo imel angleški poveljnik, turškemu poveljniku bo pridet angleški komisar. Od Arabi paše se zahteva, naj orožje odloži, ako ne proglasi se za izdajico. Tako je sklenena pogodba, a turški sultan je — neče podpisati.

Konferenca v Carigradu gledé egiptovskega prašaja je končana, opravila ni nič.

V *turških deželah*, vzlasti v Siriji preté Turki kristijanom z moritvijo, zato so poslanci evropskih vlad turško vlado opozorili, naj naglo stori, kar treba za varnost kristijanov. — Na Marokanskem se pridiga sveta vojna zoper kristijane. Vse to kaže na hude dogodbe.

Angleška vlada je sklenola napraviti 100 angleških milj dolgo železnico poleg sueškega prekopa od Ismajle do sredozemskega morja, da bo v vojni lažje operirala.

Arabi paša se je v Kafr-el Devar jako utrdil in nevarnost preti ladijam v sueškem kanalu.

Na sultanovo proklamacijo hoče Arabi odgovoriti in dokazati, da je vedno ravnal po sultanovej volji.

Domače in razne vesti.

Cesarjev rojstni god. Pojutrišnjem bo obhajal Nj. Veličanstvo naš cesar Fran Josip rojstni svoj god, in stopi ž njim v 53. leto svojega

živenja, od katerega je 32 let posvetil vladanju avstrijske države. Vsi narodi brez izjeme slavijo ta dan kakor vesel praznik, kajti vsi česté in ljubijo presvitlega vladarja kakor svojega skrbnega in modrega očeta. Bog nam ga živi in ohrani še mnogo let! Kresovi na predvečer cesarjevega rojstnega dné ne bodo letos tako velikanski, kakor smo mislili, ker v septembru cesar sam pride v Trst in se pri tistej priliki napravi kaj velikanskega. Da se vse to lepo vredi, sklicalo je predsedništvo »Edinosti« vse uplivne in zaupne može v sejo, ki bode v nedeljo 20. t. m. v prostorih »delalskega društva«, Corsia Stadion št. 11. — Ob 9. zjutraj bo mil. škof služil slovesno božjo službo v stolnej cerkvi sv. Justa, pri katerej bodo pričujoči vsi državni dostojanstveniki in mestni zastop. — Zvečer poprej pa bo ob 9. uri velika bakljada in »Zapfenstreich« veteranov v glavnih ulicah mesta. Razsvetljave pa ta večer v mestu ne bo. Lloydove ladije v luki in vzlasti pri sv. Andreju bodo neki krasno razsvetljene, tukaj se prižgó tudi na morju velikanski umetalni ognji in igrale bodo tri bande. Veselimo se patrijotične demonstracije!

Cesarjev dar. Presvitli cesar je podaril za zidanje šole v Gruški radgonskega okraja 200 gld.

Svitli cesar, kakor poroča »Slov. Gospodar«, misli letos obiskati Savinjsko dolino in Solčavske planine.

Razstavo obiščejo prihodnji mesec ogerski ministerki načelnik *Tisza*, trgovinski minister *Kemeny* in finančni minister *Szapary*. V zadnjej številki smo priobčili pregled poslopij v razstavi po njih legi. Danes še imamo dodati, da sta te dni dovršena bila tudi *turški bazar in turška kavarna*, in sicer blizu ogrske čarde. Originalni Turek Hagi Mustafa Bakro, bogat trgovec iz Serajeva, razstavil je v bazarju dosti lepega blaga orijentalske obrtnije, in je prodaje prav po ceni, V kavarni, ki je postavljena po slogu prve kavarne v Sarajevem, pa ponuja okusno črno kavo in izvrsten turški tobak. Več Turkov v narodnej obleki služi za postrežnike. Obiskovalcev v razstavi je vsak dan še precejšno število, v nedeljo in včeraj jih je došla velika množina, namreč prek 8000! Po večerih pri koncertih pa je vse polno odličnega občinstva, ki se zabavlja v pozno noč. Slovani smo tudi našli sebi primerno mesto, namreč pod hrvaškim paviljonom, kder se nas dan na dan v večerih shaja lepo število, da se kratkočasimo pod vihrajočo slovansko zastavo, ter srkamo okusna sremska vina. Narodnjaki, tukaj nam bodi ves čas razstave občno zbirališče! — Razstavni odbor je bil določil, da bode vstopnina *v nedeljah* znašala 20 kr., zakaj pa se zadnje dve nedelji tega načela *ni držal*, to vedi sam Bog! Gospodje, vlajšajte pristop ubozemu prostemu ljudstvu! — Da bode zvečer park bolj razsvetljen, postavi odbor v parku 35 *električnih* svetilnic, katerih vsaka bode svetila za *900* sveč.

Na Tramwaji se je zadnjo nedeljo peljalo nad 23.000 ljudi, nad 7000 samo v razstavo. Tacega prometa Tramway v Trstu dozdaj še ni imela.

Iz Trsta so zadnje dni časnikarski poročevalci v dunajske časnike vse mogoče, resnične in neresnične reči brzojavili, a o patrijotičnej demonstraciji predzadnjo nedeljo v Sežani čisto so molčali, kakor bi je ne bilo, če tudi je bil poziv na tržaških mestnih oglih nabit ter se je iz Trsta odpeljal poseben vlak v Sežano. Tem poročevalcem niso po godi patrijotične demonstracije, ker spadajo večinoma k fakcijoznej opoziciji, a drzni i silni pa so, kakor muhe pred nevinto.

Kdo je bombo vrgel? O tem se še vedno poprašuje in ugibije in ena novica podi in pobija drugo. Čujejo se čudne reči, pa zopet preklicujejo. Zadnjo nedeljo se je pripovedovalo, da so prišli zarotnikom na sled ter 42 njih zaprli in 15 bomb pod »Scalo santo« dobili. A vest se ni potrdila; nek sled pa vendar utegne imeti policija, na to kažejo gotova znamenja in obili zapori.

Tržaškim iredentarjem, katere smemo tudi *nihiliste* imenovati, gre zdaj do žive kože. V soboto in nedeljo je policija zopet tri take rovarje zaprla, mej njimi enega mesarja in enega trgovskega agenta.

Druga žrtva atentata. Komi Gombač, katerega je vržena bomba tako prestrašila, da je hudo zbolel, umrl je zadnjo soboto v bolnišnici; drugi ranjeni niso več v nevarnosti.

Tržaškega veteranskega društva načelnik, g. Räcke je prejel viteški križ I. razreda brunšviškega reda Henrika Leva zarad pogumnega in taktnega vedenja pri zadnjem atentatu.

Priljubljeni Jelačičev polk je prišel danes v Trst in ostane tukaj nad 1 mesec v garniziji, Imeli bomo torej zopet priliko, poslušati izvrstno godbo.

Takih narodnjakov si želimo! Prijatelj našemu listu nam poroča prigodbo, katere priča je bil v nedeljo. Tone, prost slovenski delalec, zapazil je na nekem trgu tovariša delalca, tudi Slovenca, ki je iz tabakarne nesel nek klepetuljski judovski list, ki velja 2 solda, ter ga začel nekako pobožno brati. Sveta jeza zgrabi našega Toneta, naglo priskoči, tovarišu list iz rok izpuli, ter ga na drobne kose raztrga, kličoč: »*Sram te bodi*, ki si Slovenec, pa se pitaš z bedarijami lahonskega časnika!« Potem v žep posegne in osuplemu rojaku ponudi 5 soldov, rekoč: »Na — tukaj, kupi si »*Edinost*«, kajti prigovor pravi: »*svoji k svojim!*« — Takih narodnjakov bi dosti potrebovali, ker mnogo naših nezadnih ljudi še vedno kupuje »Piccolo«, »Stafetta«, »Tramway«, »Sandro«. »Operajo« in druge nam zoprne laške liste. Eden teh listov prinaša le samomore pa škandale, take liste brati, to je pač grdo in pa greh.

Ljudska policija. Nek furlan je kričal v ponedeljek zvečer v starem mestu »Evviva Italia.« V hipu ga obsujejo ljudje in mu naznanijo, da mora ž njimi na policijo; a furlan se vrže na tla in noče naprej, nekateri možje ga vzdignejo in nesejo; na potu pa ga tolažijo z besedami: »va, va, povereto,« ker se je mož nekaj upiral. Prinesli so ga srečno na policijo in tam izročili stražnikom.

Ljubljanski tiskarji, kakor smo zadnjič poročili, prišli so v nedeljo zjutraj z mešanim vlakom v Trst, da so tu obhajali praznik Janeza Gutenberga in ob jednem si ogledali razstavo. Na kolodvoru jih je sprejel odbor tukajšnjega tiskarskega društva, potem so si po trudapolnej vožnji okrepčali svoje ude v kavani »Specchi«, i na to odšli na grad, da si ogledajo mesto in ob jednem cerkev sv. Justa, ogledali so tudi staroslovansko in grško cerkev, eno večjih Lloydovih ladij in to vse dopoludne; obedovali so v restavraciji Güthner »ai Bagni«, po obedu so se vrstile razne napitnice in zapele so se tudi 3 slovenske pesnice, kar nas najbolj veseli, da so očitno pokazali, da so zvesti sinovi majke Slave. Popoludne so ogledali razstavo, zvečer ob 8½ uri pa so uže morali odrinoti v svojo milo domovino »belo Ljubljano«. Vsak je izrazil svojo popolno zadovoljnost in vsi so tožili, da jim je bil čas prekratek, ker v enem dnevu ni mogoče ogledati vsega, kar Trst lepega podaje. Toraj na svidanje, da si pri prvej priliki še to ogledate, kar zadnjo nedeljo ni bilo mogoče. —r.

Veliko restavracijo »*Kinhofer*« blizo velike kasarne prevzame uže v kratkem nov gostilničar, dober Slovenec, gosp. Ant. Premrou iz Štorja pri Sežani.

Napeljanje vode iz Trebič v Trst. V soboto se je pri tržaškem magistratu vložila prošnja, da bi mestni magistrat dovolil napeljati v Trst vodo iz jame pri Trebčah.

Iz Veteranskih krogov. Veterani na Dunaji so sklenoli, tržaškim veteranom poslati adreso, v katerej jih pozdravijo ter jim izrekó zahvalo za izvrstno vedenje o priliki, ko se je vrgla bomba mej nje. Dela se tudi na to, da pošljejo vsa veteranska društva tržaškim veteranom enako adreso.

Goriško veteransko društvo napravi v nedeljo, 20. t. m. v praznik rojstva Njegovega veličanstva in cesarjeviča Rudolfa veliko svečanost v Tolminu. Program je: V soboto 19. avgusta: 1. Godbeni sprevod s tolminsko godbeno družbo. Udje tolminske vojaške-veteranske poddružnice se tega udeležé. Zvonjenje, streljanje možnarjev, svečava in postavljenje zastav po trgu tolminskem. V nedeljo 20. avgusta predpoludne: 1. O zoru godba, streljanje in svečano zvonjenje. 2. Tolminski veterani pričakujejo goriško deputacijo veteranov, katera dospe v Tolmin ob 8. uri zjutraj z lastno veteransko društveno godbo in z društveno zastavo, poslednja se izroči gosp. županu v varstvo. 3. Razvrstitev vseh veteranov. Sprejem društvene zastave. Slovesni odhod deputacij vseh društev, katera se vdeležé te svečanosti, na trg pred cerkev, kjer bode cerkvena slovesnost (sv. maša, Te Deum, blagoslov, cesarska pesem — kratki govor.) — 4. Tesneja razvrstitev, po katerej bode nagovor društvenega predstojnika. 5. Pregled uvrščenih veteranov in druzih družeb po gosp. namestništvenem svetovalcu in voditelju c. kr. okrajnega glavarstva. 6. Defiliranje pred gosp. okrajnim voditeljem. 7. Skupno kosilo (Table d'hôte), ob katerem bode godba igrala. Opomba. Streljati se ima: 1. o poglavitnih delih cerkvene slovesnosti; po nagovoru društvenega predstojnika; pri napivu Njegovemu Veličanstvu Cesarju pri obedu. V nedeljo 20. avgusta popoludne: 1. Ljudska veselica, začetek ob 4. uri popoludne, odhod veteranov k ljudskej veselici brez zastave in vseh vdeležujočih se društev. 2. O prihodu političnega glavarja visoko skazovanje udanosti in zvestobe Njenemu Veličanstvu Cesarici, prevzvišenima Cesarjeviču in Cesarjevni in vsej cesarskej družini. Potem ples, petje, streljanje v tarčo kegljanje, loptanje itd.

Od beneške meje. Dne 10. t. m. ob 5. uri popoludne je toča v Dolenjskej županiji, pri beneškej meji *strašansko* razsajala, tako, da je nekaterim našim pridelek popolnoma uničila, in to so vasi Dolenje in Lože. Vasi Ruttars, Jenkrus, Neblo, Hruševlje, Hlevnik, Skrljevo in Slernik so šibo božjo tudi prav dobro čutile. Škoda za pridelek. Slišim, da se misli tudi *briški* »*Slov. jez*« slavnosti blagoslovenja zastave delalskega društva v Trstu vdeležiti, in to po poslanej deputaciji.

„Šolsko poročilo štirirazredne ljudske šole v *Komnu*", lična brošurica, obsega lep opomin roditeljem, naj otroke za šolo *pripravljajo*, dalje: imena šolskih oblasti, šolska naznanila, kroniko, imena pridnih učencev in učenk, in nazadnje *pregled* šolske mladine, katere je bilo skupaj 315.

Narodna zmaga. V Milni na Braču je po dvajsetletnej borbi propal mestni načelnik, bajemontevec Scarneo, ter bil na njegovo mesto izbran vrli rodoljub Matija Jurjevič. Ovenelo listje pada!

Kranjski deželni zbor je sklican na 4. dan novembra.

Okrajno šolsko nadzorništvo na Kranjskem »Slov. Narod« prav temeljito presoja in obsoja, kaže nedostojnosti utemeljene v sistemi dozdanjega nadzorništva in svetuje, naj se stara sistema preustroji in mesto enajst nadzornikov za vse Kranjsko ustanové le trije, vsega druzega dela pa oprosté.

Vabilo. V nedeljo 3. septembra napravijo Notranjski rodoljubi skupno veliko narodno **slavnost** pod milim nebom v Postojini s govori, petjem, vojaško godbo, loterijo in z domačim razveseljevanjem sploh na korist vseslovenskemu »Narodnemu domu« v Ljubljani. Začetek bode ob treh popoludne. Program: I. Govori, petje in vmes vojaška godba. 1. Pozdrav predsednikov. 2. Jenko: »Naprej« — zbor. 3. Slavnostni govor g. J. Resman. 4. G. Eisenhut: »Ustaj rode« — zbor. 5. O potrebi in koristi branja in domačih društev — g. dr. J. Sterbenec. 6. Hajdrih: »Jadransko morje« — zbor. II. Dobrodelna loterija. Le-tá obsega sto lepih, dragih in obče jako primernih dobitkov: plemeno junico, drobnico, dragocena pohištva, koristna kmetijska orodja in gospodarske stroje, knjige, srebrnino itd. Loz za loterijo velja 10 kr., dobivajo se ti pri raznih poverjenih domoljubih po vsej Notranjskej in na dan veselice na nje prostoru. III. Domača razveseljevanja na planem. Reditelj tej točki bode vrli »ljubljanski Sokol« iz posebne domoljubne prijaznosti; isto tako pomore slavnoznani narodni pevski zbor iz Ljubljane našim trudoljubvim pevcem. Rojaci! Čast cele napredne Notranjske zavisi od srečnega uspeha tega narodnega praznika! Napnimo zatorej vse moči in storimo svojo domovinsko dolžnost za monument vseslovenske narodne zavesti, za »Narodni dom«.

V Postojini 1. avgusta 1882.

Dr. Jurij Sterbenec predsednik. **Ignacij Gruntar,** podpredsednik.

Eduard Dolenec, Vekoslav Domicelj, Ignacij Doxat, Fran Hren, Hinko Kavčič, Fran Križaj, Josip Lavrenčič, Adolf Obreza, dr. Ivan Pitamic, Ivan Resman in Fran Sterle,
člani ožjega odbora.

»Straža ob Adriji«, pod tem imenom donašata časnika »Parlamentär« na Dunaju in »Südsteierische Post« v Mariboru izvrstne članke, v katerih zahtevata od vlade, naj pred vsem podpira *primorske Slovence*, hrabre in vedno zveste, ki so edino *naravna in zanesljiva straža* Avstriji na obalih jadranskega morja. Da bi naši državniki vsaj *zdaj* stare predsodke premagali, ter oči in ušesa odprli!

Gosp. profesorju Rutarju, ki je bil, kakor smo o svojem času poročili, nevarno bolan, povrnolo se je zdravje. Bog ohrani mnoga leta vrlega in neumornega delalca na narodnem polji!

Knjižica »Anton Alojzij Wolf« se zdaj dobiva tudi pri bukvarju Giontiniju v Ljubljani. Ker so tiskarni troški uže poravnani, pride odslej vse skupilo v prid »Narodnemu domu« in Bleweisovemu spomeniku.

Slomšekovi zbrani spisi, katere je zbral, uredil in izdal g. Mih. Lendovšek, vikar v Ptuji, dobivajo se pri njem po znižanej ceni in sicer prva knjiga »pesmi« za 50 kr., druga knjiga »basni in povesti« za 70 kr. in tretja knjiga »životopisi« za 70 kr, Pri tem g. pisatelju se tudi dobivajo Orožnovi zbrani spisi po 40 kr. knjiga.

Tržaški „Sokol". Vsem gg. članom in drugim naznanjamo, da naj se vsa pisma, katera se tičejo predsedništva, ali odbora sploh, pošiljajo v via Sta. Caterina št. 2, novce pak blagajničarju g. Kerže-tu, trgovcu na trgu S. Giovani št. 1, in da bode tudi iste pobiral s pobotnicami g. Peternel.

Predsedništvo.

Statistika svetovnega poštnega prometa. Mejnarodni poštni urad v Bernu je nedavno priobčil statistiko svetovnega poštnega prometa za leto 1879. Ona obseza 25 največjih k svetovnemu poštnemu društvu spadajočih držav. Številke so velikanske. Prevozilo se je 8280 milijonov poštnih pošiljatev, mej temi 4900 milijonov pisem in dopisnic, ali vsak dan nad 13 milijonov. Na Evropo, najmanjši del sveta, spada največ pošiljatev, in sicer 5624 milijonov, na Ameriko 2366 milijonov, na Azijo 205 milijonov, na Avstralijo 73 milijonov i na Afriko le 12 milijonov. Na vsacega človeka — če se računi, da ima zemlja 1400 milijonov prebivalcev — pride 5·9 pošiljatev, in sicer 3·5 pisem in dopisnic in 2·4 tiskanic itd.

Koliko let ima zemlja? To prašanje razpravlja dr. Pfaff v časniku »Zeitfragen des christlichen Volkslebens«. On omenja pomočkov, katere imamo, da določimo trajanje zemeljske zgodovine. S pripomočjo znanih zakonov o ohlajenji i naslanjajoč se na to, da je notranja zemlja goreča, računi on okoli 100 milijonov let, kar zemlja obstaje. Predno so nastala morja, ter se je zemlja utrdila, minolo je več milijonov let. Konečni podatek tega računa je, da sedanja zemeljska doba in človeški rod ne trajata še mnogo tisoč let. Drugo prašanje, katero razpravlja Pfaff, glasi se tako-le: Kolikeri del zemeljskega živenja je uže minol? O tem on dokazuje, da je bila zemlja dolgo časa brez vode in še potem tudi brez živih bitij, zdaj pa je v dobi organskega živenja, v cvetji, v dobi človeškega rodú, da pa zopet v dobi, ki se ne dá preračuniti, prenehajo na njej živa bitja, gorkota se na njej zmanjša in solnčni žarki je ne bodo več tako greli. Da bi kedaj na njej prebivala višja bitja od ljudi, to ni verjetno i nič za to ne govori.

Smešna poroka. V Petalumi v Ameriki sta stala ženin i nevesta pred altarjem pri poroki. Bila sta oba iz bogate hiše, in hotela sta se posebno slovesno poročiti. Zato je stalo za njima mnogo prič i družic in polna je bila cerkev. Ko duhovnik zahteva od ženina prstan, išče ga ta, a ni ga v žepu. Duhovnik čaka in sumljivo gleda ženina, ki zdaj opazi, da ima žep luknjo i da mu je prstan v čevelj padel. Šepetaje to pové svojej nevesti, ki je skoraj v medlevice pala. »Zakaj ne daste prstana?« šepeta nevestin brat, ki je menil, da se ta hudobni človek neče poročiti, ter seže po revolver. »Ne morem, v mojem čevlju je,« odgovori ženin. »Poskusite ga izvleči, ali naglo,« mrmra duhovnik. »Uže poskusim,« ječi nesrečni ženin, ter začne krčevito s kazalcem po čevlju brskati. Ker je pa to dalj časa trajalo, raznesel se

je mej ljudstvom v cerkvi glas, da je prav zdaj prišel telegram, da ima ženin na vzhodu 4 žive žene. — »Jaz — jaz ga ne morem dobiti« — zastoče na polu oženjeni mož v smrtnej britkosti. — »Sedite in izujte čevelj, vi osel,« sikne nevestina mati, nevesta pa zdihuje in vije roke. Ker ni drugače bilo, sedel je ženin na tla, ter začel čevelj izuvati, a ni šlo tako hitro in lahko, ker čevelj je bil nov in tesen. Mej tem pa je mej pričujočim ljudstvom počil glas, da je ženin popolnoma pijan i da zahteva, naj mu kurja očesa porežejo. Ko je bil čevelj izut in prstan najden, pokazalo se je, da ima ženin nogavico na peti vso raztrgano, ter je zato nogo k višku vzdignol, skril jo pod suknjo, ter se na enej nogi stoječ poročil, a raztrgane nogavice vendar ni zakril; duhovnik mu je opazil: »Mladi moj prijatelj, skrajni čas je bil, da ste se poročili.« Če je ta povest resnična, ali ne, za to ne dajemo poroštva, a podučljiva je: majhna iskra, velik ogenj.

Gospodarske in trgovinske stvari.

Slovenska posojilnica v Mariboru je imela v prvem poluletju svojega delovanja 100.000 gld. prometa. Gotovo lep začetek.

Našim ljudem, kateri se hočejo naseliti v Bosni ali Hercegovini, javljamo to-le: Naseliti se morejo na *državnih*, kakor tudi na *privatnih* zemljiščih.

Za naseljevanje na državnih zemljiščih, katere še niso obdelana, torej v prvotnem stanu, jemljejo se rajši večje družbe, sestavljene iz več družin. Pogoji so ti-le:

1. Vsaka družina dobi primerno zemljišče, kolikor ga namreč more sama z lastnimi močmi obdelovati.

Plačevala se bodo zemljišča po sedanjej nizkej vrednosti, in sicer v obrokih, kateri se pa še le začnejo po nekaj let, in ne precej, kakor se to pogodi.

2. Vsaka družina dobi tudi potrebni les za postavljenje hiš, hlevov itd.

3. Zadruge naseljencev dobé les tudi za cerkve n šole.

4. Naseljenci bodo 10 let prosti vsacega davka, ako so se naselili na takem državnem zemljišču, ki dozdaj ni bilo obdačeno.

5. Prosti bodo naseljenci 10 let tudi vsacega dohodninskega davka od postranskih zaslužkov, to je od rokodelstev, gostilnic, ako ti postranski zaslužki ne nesó nad 300 gld. na leto.

Naseljenci na privatnih zemljiščih morajo poprej natančno pozvedeti po oblastnijah vsa bremena, ki so na dotičnih zemljiščih, pri tem jim bo hodila na roko deželna vlada v Sarajevu, gledé privatnih pa tudi z okrajnimi poglavarstvi.

Takim zadrugam, ki bi se hotele naseliti v omenjenih deželah, pripravljena je bosenska vlada pomagati, da dobé znižano vožnino na železnicah in na ladijah, da le dokažejo, da gredó resnično v Bosno kot naseljenci.

Vsaka družina, ki se hoče naseliti v Bosni ali Hercegovini, mora prinesti še seboj vsaj toliko sredstev za živenje, da se ohrani do prve letine.

Vidi se iz tega, da vlada namerjava vendar enkrat vrediti stvari v Bosni, in da je konečno vtelesenje teh dežel faktično uže izvršeno, vse drugo, to je proglašenje, je le formalnost.

Trta po vsej Evropi, kder je nasajena, dobro kaže. Zdaj kaže tako-le: v Avstriji dobro, na Ogerskem in Hrvatskem prav dobro, na Francoskem dobro, tam bo veliko več vina od lanskega leta, ko se ga je pridelalo 32 milijonov hektolitrov. Na Španjskem, katera dežela je od onih časov, kar razsajа filoksera po Francoskem, največji konkurent v vinu, pričakujejo izvrstne bratve, enako tudi na Portugalskem in v Italiji; na Nemškem, posebno na Reni, stojé nogradi dobro, i na Grškem tako, da ne morejo boljše.

Račun nabranih prostovoljnih doneskov i čistega dohodka veselice dne 6. avgusta v Sežani. Dohodki: Od raznih gg. darovateljev nabranih 154 gld. 20 kr. Dohodki veselice dne 6. avgusta: za prodanih 1462 kartel po 20 kr. 292 gld. 40 kr. Vstopnina 356 gld. 50 kr. Skupni dohodek 803 gld. 10 kr. Troški: 1. Godba a) prejela v denarju 55 gld., b) vožnja iz St. Petra i nazaj 35 gld. 2 kr., c) hrana s pijačo za 30 mož 76 gld 50 kr. 2. Brejarji za ples 28 gld. 3. Tombola a) dobitki 51 gld. 97 kr., b) takse 23 gld. 77 kr., c) kartela 11 gld. 4. Tiskovina 41 gld. 90 kr. 5. 12 tucatov balonov za razsvitljavo vrta 17 gld. 60 kr. 6. Sveče in olje za razsvetljavo 21 gld. 75 kr. Bengalični ognji 9 gld. 8. Smodnik i nagrada strelcem 5 gld. 9. Razpošiljanje vabil, pisem i telegramov 17 gld. 44 kr. 10. Les 7 gld. 11. Prepeljava smrečja 2 gld. 50 kr. 12. Žeblji in drot 11 gld. 30 kr. 13. Dninarji za napravo i razpravo veseličnega prostora i sicer: a) mizarji 18 dnin po 1 gld. 30 kr. 23 gld. 40 kr., b) dninarji 43 dnin po 70 kr 30 gld. 11 kr. Skupni troški 468 gld. 26 kr. Torej kaže račun čistega dohodka **334 gld. 84 kr.**, katerega je odbor odposlal glavnemu odboru «Narodnega doma» v Ljubljano.

R. Mohorčič, župan. **Gaberšček**, predsednik.

Listnica opravništva. Nekaterim naših naročnikov, ki so nam še dolžniki, priložili smo danes *poštne nakaznice*. Nadjamo se, da nas razumé. Dalje odlaganje ne gre!

Tržno poročilo.

Kava — brez spremembe, cene jako trdne.

Sladkor — brez spremembe.

Petrolje — mlahovo, cene šibke gld. 9.10 do 9.15, došla je ladija z 6135 sodci, kateri so bili uže prej prodani, nego je došla sem ladija. — Cene utegnejo k malu zopet poskočiti.

Žito — nobene kupčije. Mlin oseški, ki je razstavil v hrvatskem pavljonu izvrstne svoje moke, prodal je na izložbi 25 vagonov moke ho dobrih cenah.

Vino. — Tudi za hrvatska vina je vprašanje, iloško društvo prodalo je tukaj uže mnogo vina po polnih cenah. Torej je razstava koristna.

Borsno poročilo.

Kurzi papirjev so v obče postali bolj mlahovi; uzrok je »saison morte«. Valute, posebno London in Napoleoni prodajejo se po višjih kurzih in so iskani.

Dunajska borsa
dne 14. avgusta.

Enotni drž. dolg v bankovcih	77	gld.	05	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	77	»	65	»
Zlata renta	95	»	40	»
1860 državni zajem	130	»	25	»
Delnice narodne banke	825	»	—	»
Kreditne delnice	316	»	10	»
London 10 lir sterlin	119	»	65	»
Napoleon	9	»	51	»
C. kr. cekini	5	»	65	»
100 državnih mark	58	»	40	»

LA FILALE
della
BANCA UNION
TRIESTE
s' occupa di tutte le operazioni di Banca e di Cambio valute.

a) *Accetta versamenti in conto corrente:*
Abbuonando l' interesse annuo

per Banconote	per Napoleoni
3¼ % con preavviso di 5 gior.	2¼ % con preavviso di 20 gior.
3½ » » » » 12 »	3 » » » » 40 »
3¾ » » » » 20 »	3¼ » » » » 3 mesi
3¼ » a 4 mesi fisso	3½ » » » » 6 mesi
4 » a sei mesi fisso	

Godranno dell' interesse aumentato le lettere in circolazione con 5 giorni di preavviso dal 6 novembre a. c. quelle con 12 giorni dal 13 giorni e quelle con 24 giorni dal 25 novembre a. c.

IN BANCO GIRO
abbunando il 3% interesse annuo sino qualunque somma; prelevazioni sino a fiorini 20.000 a vista verso chèque; importi maggiori preavviso avanti la Borsa. — Conferma dei versamenti in apposito libretto.

Conteggia per tutti i versamenti fatti a qualsiasi ora d' ufficio *la valuta del medesimo giorno.*

Assume pel propri corentisti *l' incasso di Cambiale per Trieste, Vienna e Budapest, rilascia loro assegni per queste ultime piazze, ed accorda loro la facoltà di* **domiciliare** *effetti presso la sua cassa* **franco d' ogni spesa per essi.**

b) *S' incarica dell' acquisto e della vendita* di effetti pubblici, valute e divise, nonchè dell' incasso *d' assegni, cambiali e coupons*, verso ¼% di proviggione.

c) *accorda ai suoi committenti la facoltà di depositare effetti di qualsiasi specie e ne cura gratis l' incasso dei coupons alla scadenza.* 19

La Filiale della Banca Union
(**Sezione Merci**) s' incarica dell' acquisto e della vendita di merci in commissione, accorda sovvenzioni ed apre crediti sopra mercanzie ad essa consegnate, oppure polizze di carico o Warrants.

Gostilna „zur STADT WIEN„
via **S. Nicolo št. 11**, v središču mesta, priporoča svoje lepe prostore po **nizkej ceni.** 21—9

Zdravi konji
za **klanje** se iščejo in po dobrej ceni plačujejo v
menegarlji Bachovej,
via S. Andrea. Trst. 8—1

Bachova
največja memežerija v Evropi
odprta vsak dan od 10. zjutraj do 10. zvečer. Vsak večer ste dve veliki predstavi. Ob 6. in ½9 uri.
8—1

Važno za kmetovalce!
Marsikateremu gotovo v veliko olajšavo prodajajo se tudi **na obroke** po prav ugodnih pogojih **dobro znane**
Lanz-ove
ročne mlatilnice, slamoreznice itd.
katerih se je v malo letih izpečalo **ogromno število 98 tisoč komadov,** kar je gotovo najboljše spričevalo in priporočilo. — Tedaj na noge! Združite se po dva ali več skupaj in ne zamudite ugodne prilike, kajti korist gledé dela in časa je tolika, da se kupljeni stroj prav kmalu sam izplača.
Pojasnila in ilustrovane cenike brezplačno razpošilja.
zastopništvo in zaloga pri A. Debevcu
v Ljubljani, Rimska cesta št. 19. 12—10

Cene ure.
pošiljam proti povzetju in če komu niso povšeči, vračam denar; zato je vsaka naročba brez nevarnosti.
1 ura na cilinder iz srebrnega nikla z verižico, poprej 12 gld., zdaj **5 gld. 25 kr. 1 ura na sidro** iz srebrnega nikla z verižico, poprej 15 gld., zdaj **7 gld. 25 kr. 1 sreberna remontoir-Washington** z verižico, poprej 30, zdaj **le 17 gld. 1 ura iz pravega srebra na sidro** s patentnim kolesjem in verižico, poprej 25 gld., zdaj **12 gld. 25 kr.** — **Zlate ure za gospe** poprej 40 gld., zdaj **20 gld.** z ovratno verižico. **Zlate remontoirs,** poprej 100 gld. zdaj **40 gld.**
Poroštvo za 5 let.
Ph. Fromm, urar, na **Dunaju, Rothenthurmstrasse** nasproti Wollzeile. 12—5

Giacomo Weiss
optikar iz Bavarskega.
Trst. Corso 704.
priporoča svojo **veliko optično zalogo,** v katerej se dobiva izključljivo najfinejše, v to stroko spadajoče blago. Tudi velika zaloga tržaških fotografij. 12-1

Najstarejša avstrijska zavarovalnica
c. k. priv.
Azienda Assicuratrice
v Trstu
ustanovljena v letu 1882 s poroštveno svoto nad
osem milijonov goldinarjev
ki so bili po predpisu V: 214 trgovinskega zakonika v zadnjem glavnem zboru dokazani, priporoča se za zavarovanja.
1. Zoper škodo po požarih na poslopjih, fabrikah, pohištvih, zalogah z blagom, shrambah s poljskimi pridelki, kakor tudi na drugem premičnem blagu.
2. Zoper škode po potih na mokrem in suhem.
3. Zavarovanje na človeško živenje v vseh razmerah.
4. Zavarovanje zoper nesreče na životu in živenju.
Azienda Assicuratrice, ki si je od svojega ustanovljenja pridobila zasluženo dobro mie v avstrijskej državi in zunaj nje, zavaruje po najcenejih vplačilih i najslobodnejših pogojih in daje se svojo poroštveno svoto p. n. občinstvu gotovo varnost.
Pozvedovanja vsake vrste radovoljno daje preglede brez plačila deli in zavarovalne ponudbe sprejema
vodstvo v Trstu
via S. Nicolo št. 4
Kakor tudi zastopništva in glavna društveno opravništva v vseh večjih krajih avstrijsko ugarske države in v Italiji. 12—9

Nagla in gotova pomoč za želodčne bolezni i njih nastopke.
Ohranitev zdravja
je odvisna zgoli od **ohranitve** in **pospeševanja** dobrega **prebavljanja,** ker ta je **glavni pogoj zdravja** in **telesnega in dušnega dobrega čutenja.** Najbolj **potrjeno DOMAČE ZDRAVILO, prebavljanje** vrediti, doseči primerno **mešanje krvi,** odpraviti **pokvarjene i nezdrave krvne dele,** to je uže več let **sploh znani** in priljubljeni
dr. Rosa življenski balzam.
Napravljen iz **najboljših, zdravniško najkrepkejših zdravilskih zelišč,** potrjen je posebno kakor gotova pomoč pri vseh **slabostih prebavljanja,** posebno pri **presedanju, po kislem dišečim riganju, napenjanju, bluvanju,** pri **bolečinah v telesu in želodcu, želodčnem krču, prenabasanju žalodca z jedmi, zasliženju, krvnem navalu, hemeroidah, ženskih boleznih, boleznih v črevih, hipohondriji** in **melanholiji** (vsled **slabega prebavljanja**); on oživlja vso delalnost **prebavljanja,** dela **zdravo in čisto kri** in **bolno telo** dobiva zopet **poprejšno moč** in **zdravje.** Vsled te izvrstne moči je postal gotovo in potrjeno **ljudsko domače zdravilo** ter se sploh razširil.
1 steklenica 50 kr., dvojna steklenica 1 gld.
Na tisoče pohvalnih pisem lahko vsak pregleda. Pošilja se na **frankirana pisma proti povzetju zneska na vse strani.**

Gospod **B. Fragner** v Pragi!
Hvaležnosti navdan spoznam za svojo najsvetejšo dolžnost, Vam naznaniti, da se je dr. Rosa-ov zdravilni balzam, katerega ste mi poslali pri mojej sedem letnej hudej bolezni na čutnicah in slabem prebavanji prav posebno dobro obnesel, tako da sem uže popolnoma zdrav. — Uže celo leto nisem mogel opravil svojega poklica opravljati, 6 mesecev bil sem v dunajskej bolnišnici, — pa vse ni nič pomagalo, — samo to čez vse dobro zdravilo me je rešilo mojega hudega in nestrpljivega trpenja. Zatoraj sprejmite mojo najgorkejo zahvalo in prosim mi še 2 steklenici dr. Rosa-ovega zdravilnega balzama poslati.
St. Egid am Newald (v nižé Avstr.)
Cajetan Strohmayer l. r.

Prespoštovani Gospod!
S hvaležnim priznavanjem Vam naznanjam, da mi je Vaš dr. Rosa življenski balzam v mojej 8 mesecev trajajočej bolezni, to je klanje v levih prsih, ki je bilo združenju s hudim napenjanjem in želodčnim krčem, popolnoma pomagal.
Od tistega časa, kar rabim to zdravilo, popolnoma sem zdrav in se dobro čutim, kar pri vsej zdravniškej pomoči nisem mogel doseči. Sprejmite tedaj, blagorodni Gospod, mojo srčno zahvalo, in priporočam to zdravilo vsem onim, ki imajo enake bolezni.
Trnčný Oujezd.
Josip Tyrl, sodar.

Svarjenje!
Da se izogne neljubim napakam, zato prosim vse p. n. gg. naročnike, naj povsodi izrečno *dr. Rosov življenski-balzam* iz lekarne B. Fragner-ja v Pragi zahtevajo, kajti opazil sem, da so naročniki na več krajih dobili neuspešno zmes, ako so zahtevali samo življenski balzam, in ne izrečno *dr. Rozovega* življenskega balzama.

Pravi dr. Rosov življenski balzam
dobi se samo v glavnej zalogi izdelalcavo *B. Fragner-ja*, lekarna »k črnemu orlu« v Pragi, Ecke der Spornergasse Nr. 205—3.
V Trstu: *P. Prendini, G. Foraboschi, Jak. Serravallo* in *Ed. von Leitenburg*, lekarničarji.
V Gorici: *G. Cristofoletti*, lekarničar; *G. R. Puntoni*, lekarničar; V Ogelji: *Damaso d'Elia.*
V Zagrebu: *Sigm. Mittbach*, lekarničar.
Vse lekarne in večje trgovine z materijalnim blagom v Avstro-Ogerskej imajo zalogo tega življenskega balzama.

Tam se tudi dobi:
Pražko domače mazilo
zoper bule, rane in vnetje vsake vrste.
Ako se ženam prsa vnamejo, ali strdijo, pri bulah vsake vrste, pri turih, gnojnih tokih, pri črva v prstu in pri nohtanji, pri zlezah, otekline, pri izmaščenji, pri moraki (mrtvi) kosti zoper revmatične otekline in putiko, zoper kronično vnetje v kolenih, rokah, v ledji če si kdo nogo spahne, zoper kurja očesa in potne noge, pri razkopanih rokah, zoper lišaje, zoper otekline po piku mrčesov, zoper tekoče rane, odprte noge, zoper raka in vneto kožo ni boljšega zdravila, ko to mazilo.
Zaprte bule in otekline se hitro ozdravijo; ker pa ven teče, *potegne mazilo v kratkem vso gnojico* na-se, in rano ozdravi. — To mazilo je zato tako dobro, ker hitro pomaga in ker se po njem *rana prej ne zaceli dokler ni vsa bolna gnojica ven potegnena.* Tudi zabrani rast divjega mesa in obvaruje pred snetom (črnim prisadom); tudi bolečine to hladilno mazilo pospeši. — Odprte in tekoče rane se morajo z mlačno vodo umiti potem še le se mazilo nanje prilepi. 15-8
Škatljice se dobode po 25 in 35 kr.
Balzam za uho.
Skušeno in po mnogih poskusih kot najzanesljivejše sredstvo znano, odstrani naglehost in po njem se dobi tudi popolno uže zgubljeni sluh. 1 sklenica 1 gld. a. v.

Lastnik, društvo »EDINOST«. — Izdatelj in odgovorni urednik: JOSIP MILANIČ.

Nova tiskarna pod vodstvom F. HUALA v Trstu.